

Ezt mondták apáink apái. Ha igaz. Ha ugyan mindnyájan ezt mondták. De én inkább azt hiszem, hogy csak a száz esztendő előtti konzervatív termelők, kereskedők, kocsmárosok vallották ezt az elvet, azok közül is csak a rátartibbak. A többiek nagyon is jól tudták, hogy kell a cégér. Minden bornak kell, még a legjobbnak is.

A cégér volt véleményem szerint — s azt hiszem, aligha tévedek állításomban — a kereskedelmi propaganda legősibb eszköze. Végnapjait még jóformán mindnyájan láttuk: a legmakacsabbul a sárgaréz borbélytányér tartotta magát cégérként. De harminc-harmincöt esztendeje még a jó bor cégérét is látták velem együtt a kortársaim. Szombathelyen, szőlővárosomban, legalábbis így volt. A kocsmák ajtaja fölött vaspántokból és rudakból készített szűk, lefelé nyíló szájú, hatvan-hetven centiméteres kosárból hosszú, néha másfél méteres gyaluforgács-szalagok lógtak ki. Ez a gyaluforgács kötege volt a jó bor cégére.

Hogy pontosan mikor tűntek el ezek az utolsó kocsmá-cégérek, erre, nem hiszem, hogy bárki is felelni tudna. Azt se nagyon hiszem, hogy akadt valaki, aki figyelemmel kísérte, mi is lett velük. Még csak az se valószínű, hogy fénykép van róluk — hacsak nem véletlen felvétel.

Hogy mikor született a jó bor cégére? Mikor kezdték használni? Nos, erre a kérdésre se éppen könnyű felelni. Az első magyar kocsmáros, bizonyos Vörös Kelemen kovácsi lakos volt. A róla szóló híradás 1326. november 8-án kelt. Volt-e már ez időben a kocsmáknak cégérük? Itt-ott előbújik egy-egy adat. A cégérről az első még a középkorból való — Sopron városából. A soproni polgárok maguk termelte boraikat szigorúan megszabott rendben kimerhették. Mi volt a megszabott rend? Városnegyedenként, fertályonként mérhették csak a mustot vagy a bort. Aki az egyik fertályban lakott, a másikban nem vásárolhatott. És minden fertályban csak meghatározott időben lehetett bort kimeríteni. Amelyik polgár élni akart bormérési jogával, annak házára cégérről ágakat kellett kitűznie.

Úgy gondolom, ez lehetett az első ismert kereskedelmi reklám.

Ez a fajta cégér sokáig életben maradt. Most nem gondolok az előbb említett gyaluforgácsos kocsmái vas-kosarakra, amelyek tán ezeknek az ágaknak az utódai, hanem egy fényképre. Fénykép, vagyis legföljebb hatvan-

Jó bornak nem kell cégér...

A Fehér Rózsa cégére

hetven esztendő emlék. A felvétel kőszegi bortermelő gazda házát ábrázolja, amelyre fenyőág-csomó van kitűzve annak jelül, hogy a háznál a gazda saját borát méri ki.

A bor cégére mellett (mert hiszem, hogy a legelső cégér a boré volt!) sorra jelennek meg az iparosok és a kereskedők cégérei is. De a bormérés, a kocsmá, a csárda, a fogadó cégérei változatosságuk miatt tán a legérdekesebbek. Az 1700-as évek elejéről ránkmaradtak a pesti alvóg cégérek — nevei. Volt itt Két pisztoly, Két Arany Oroszlán, Két Kék Bakok, Két Nyulak fogadó. Ezekhez a nevekhez a következő évtizedek alatt csatlakoztak a Hét Választó, a Korona, Tigris, a Vadászkiért, a Zrínyi, a Szép Olaszné, a Veres Ökör, a Fehér Farkas, az Utolsó Filler, a Fekete Retek, a Fekete Medve. Meg a Sylphid-cukrászda, és a Szent Sebestyén...

A cégérek! A legtöbbjük vasból készült. Kovácsolt vasból. Akadt fából, kőből való is. A házba építve. A kapu fölé egy fülkébe vagy az épület sarkára helyezett szobor hirdette a céget. Sőt, akadt festmény is...

Igazi cégér, amelyik még ma is a helyén van, a Fehér Rózsa kedves, copfstílusú kovácsoltvas cégére Kőszegen. Régi beszálló-vendéglő emléke. Györben egy gyönyörű „hajócéger” díszel az utcának.

Pesten, a Kálvin téren még áll a Két Oroszlán fogadó épülete, s a kapu fölött „megifjodva”, restaurálva hever az egykori céget hirdető két „senevad”.

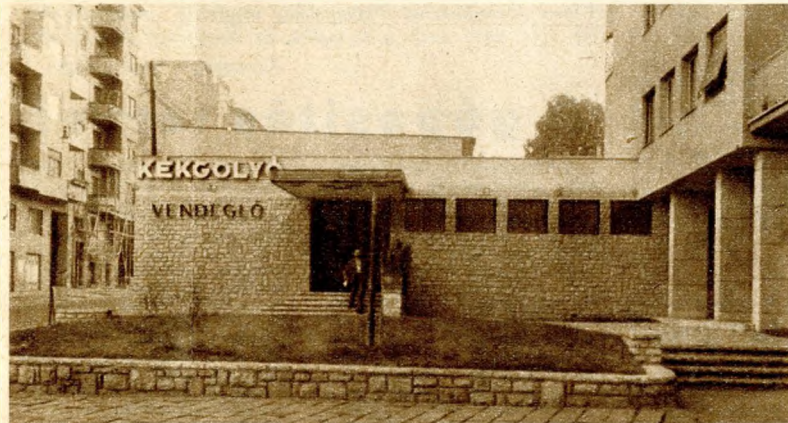
Budán a Várban, a Hess András téren nevezetes épület a Vörös Sün háza. Jeles fogadó volt ez. Buda egykori nagy szalája, vagyis díszterme, ahol a leghíresebb bálakat tartották, a Vörös Sünben volt. Ez is most szépül, kapuja felett ott ékeskedik a középkori Vörös Sün.

Még egy cégéres ház van Budapesten. A budai Szarvas téren. Fogadó volt ez is, vagy inkább vendéglő. Érdekessége ennek a háznak, hogy a környék rendezésekor az eredeti utcaszint magasságában vendéglői terasz céljára meghagyták a régi üttett egy részét. Ezt az épületet is most hozták rendbe: kapuja fölött ott büszkélkedik az egykori vendéglő névadó szarvasa.

Régi néven új étterem nyílt meg a közelmúltban Budán: a Kék Golyó étterem. A Kék Golyó a középkori Buda emlékét idézi. Az 1300-as évek vége felé kialakult jogszokás szerint

Budán minden polgár főzhetett sört saját árpájából, búzájából, komlójából, a saját házában. Sőt, a sört a saját házában — vagy a kapu alatt vagy a ház előtt — ki is mérhette. Egyetlen feltétele volt a sörmérésnek: a sörjogos polgárok sorrend szerint, egymás után gyakorolhatták e jogukat. A soros sörjogot a városi trombitás adta hírül mindenkinek korán reggel. Ekkor aztán a sörjogos polgár kitűzte a cégért, a város címerét, amelyről kékre festett fagyolyó lógott le. A kék golyó nevezetessége, hogy nem is golyó volt — a városi kincstár pénzes-zacskóját jelképezte, amelybe a sört mérő polgár a „sörgarasi” fizette. Ez olyan forgalmi-adó-szerű illeték volt.

Ezek az „élő” cégérek. Vidéki városokban tán még akad olyan, amelyik a helyén van. Múzeumokban, gyűjteményekben is akadnak cégérek, cégértáblák. „Halott” cégérek. Nemcsak fogadók, kocsmák cégérei — iparosok, kereskedők emlékét hirdető jelvények is. A pesti Szép Juhászné fogadó cégérét és a Zrínyi kávéház cégértábláját képen meg bemutathatjuk olvasóinknak. A többitől talán egy más alkalommal számolunk be.

Az új Kék Golyó vendéglő

Ugy véljük, e rövid cikkel és néhány képpel sikerül olvasóink érdeklődését felkelteni: mert befejezésül még egy kérvénnyel szeretnénk a Kirakat olvasóihoz fordulni. Megleevő régi cégérek, portálokról kérvénnyel új vagy régi fényképeket, hogy a régi kereskedelmi propaganda emlékeit legalább képekben összegyűjthessük.

Koroknay István

A Zrínyi kávéház cégértáblája

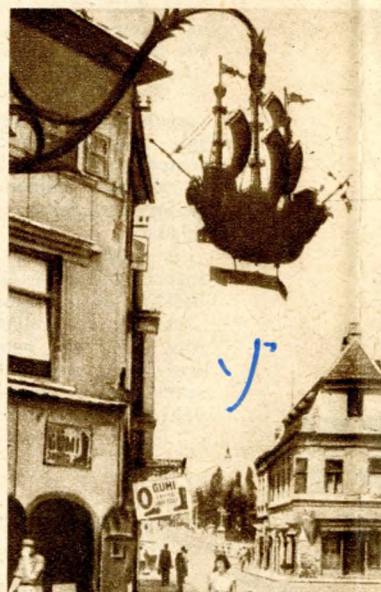

A Szép Juhászné cégére

A Vörös Sün háza

Szőlőműves ház Kőszegen

Egy győri vendéglő „hajócégere”

Híres a Kálvin téri két oroszlán

